

gubili zaradi kratkega trajanja hunske oblasti. Predvsem so to bili čisto tipični nomadski elementi, kot umetna deformacija glav, vzhodna ogledala itd. Razne posameznosti čisto bojevniškega značaja, kakor so posamezna orožja, a tudi magične predstave, so pa Germani obdržali tudi še kasneje.

J. Korošec

Slovenská archeológia, Časopis Slovenskej Akadémie vied Archeologického Ustavu v Nitre, IV/1, Bratislava 1956, 172 strani.

S četrtem letnikom bo časopis Arheološkega inštituta Slovaške akademije znanosti začel izhajati dvakrat letno. Slovaška akademija posveča arheologiji izredno velik pomen, kar vidimo ne samo po arheoloških raziskovanjih, katere finansira, temveč tudi po publikacijah arheološke vsebine, ki jih izdaja. Med te spada tudi sedanjí povečani časopis. Kljub temu je tudi nova številka s tehnične strani tako glede papirja in tiska, kakor tudi glede reprodukcij na isti višini, kakor so bile dosedanje.

Vsa nova številka je posvečena problemom, ki so blizu slovanski arheologiji ali ki sodijo v zgodnji srednji vek. Obravnavani sta le dve grobišči, eno tako z arheološkega, kakor tudi z antropološkega in favnstičnega gledišča, medtem ko je druga že glede na značaj obravnavano le po arheološkem gradivu.

Najobširnejšo razpravo je prispeval Budimský-Krička v obliki monografije o avarskem grobišču iz Žitavske Tôni (Pohrebisko z neskorej dobi avarske v Žitavske Tôni na Slovensku). To grobišče je bilo raziskano že leta 1937, vendar samo delno. Skupaj je bilo odkritih 52 grobov, od katerih so trije pripadali latenski dobi, medtem ko ostali pripadajo keszthelyski kulturni skupini. Med njimi so bili tudi grobovi konjenikov. Temeljna usmerjenost skeletov je bila od vzhoda proti zahodu z večjim ali manjšim odstopanjem. So pa med njimi tudi še druge usmerjenosti. Velikost grobnih jam je različna, ravno tako je različna tudi oblika. Tako so grobovi konjenikov po pravilu bili štirioglati, grobovi odraslih so imeli bolj ovalno obliko, a otroški grobovi trapezoidno ali štirioglati. V grobnem zasipu so bile tudi sledi ognja. Ponekod je bila ugotovljena tudi lesena obloga, predvsem v konjeniških grobovih. Deske obloke so bile vezane z okovi, ali so pa bile le skupaj postavljene. V nekaterih grobovih je bila obloga ojačena tudi s koli.

Pridevki v otroških grobovih so skromni, čeprav je bila več kakor v polovici teh grobov najdena posoda. Dokaj pogostni so tudi ostanki mesne hrane. V posameznih grobovih je bil tudi majhen nož ali pa kos kakšnega nakita. Tudi v grobovih odraslih skeletov so najdene zvečine posode, navadno po ena, a le v enem grobu sta bili dve. Dalje so bili tudi ostanki mesne hrane, medtem ko so ostali pridevki izredno redki. Nasproti tem so bili grobovi konjenikov relativno zelo bogati, čeprav so tudi med njimi posamezni zelo revni. Zelo bogata je bila konjska oprema. Bila je pa tudi večja množina orožja, kakor so osti za kopja, osti za puščice, noži, meči, sekira itd. Bogata je tudi keramika, razni okrasni okovi, itd.

Zanimivo je, da je večina grobov odraslih skeletov bila kasneje razrušena. Le en konjski grob ter otroški grobovi so bili nedotaknjeni. Avtor sklepa, da je treba iskati vzrok temu v praznoverju oziroma v vampirizmu. Podobni momenti so znani tudi na drugih mestih, kakor n. pr. v Kiskörösu, Györu, Devínski Novi Vesi itd. Navadno je bil v Žitavski Tôni razrušen zgornji del skeletov, v grobovih konjenikov pa celo del okoli pasu in pasica. Mnogi skeleti sploh niso imeli lobanje, ali je pa bila premaknjena iz svoje prvotne lege. V posameznih primerih so v grobu bile tudi druge lobanje. Delno je rušenje grobov treba pripisati tudi želji po plenu, sklepa avtor.

Našemu grobišču je po avtorjevem mnenju glede na posamezne momente najbolj sorodno grobišče v Devínski Novi Vesi. Ostanki mesne hrane, ki se sicer v slovanskih grobovih javljajo zelo redko, pripadajo govedu, ovci, a primeri se tudi, ko je bilo dano v grob konjsko meso.

Keramični pridevki pripadajo, po avtorjevi klasifikaciji, bolj podonavskemu tipu, medtem ko je le pet posod drugačnih. Od teh bi naj ena bila sorodna praškemu tipu, ostale pa tiški keramiki. Plastične znake na dnu imata le dve posodi. Okovi so skoraj po pravilu liti in pripadajo po avtorjevem mnenju kasno avarski periodi. Mnogi kosi orodja imajo nomadski značaj. Zanimiv je tudi nakit

v konjeniških grobovih, ki predstavlja uhane, steklene jagode, obročke za lasne vitice ter druge obročke. Zvale in stremena so po avtorjevem mnenju nomadskega značaja. Med okrase na konjski opremi sodijo tudi še falere ter med različnimi okovi tudi okovi s človeškimi maskami. Pomembni so posebno zadnji, ki so doslej edini v okviru avaroslovanske kulturne skupine. Karakterističen je tudi okov, lit in ornamentiran v prebiti tehniki, ki ga avtor ocenjuje kot pomemben objekt za datacijo. Ta predmet naj bi po Fettichovih sklepih glede na izdelavo pripadal kasnim izdelkom najboljšega avarskega stila.

V sklepu zastopa avtor gledišče, da ni nikakršne večje časovne razlike med doslej odkritimi grobovi. Na temelju tega sodi tudi, da so na mestu, ki je bilo doslej raziskano, pokopavali le nekaj desetletij. Avtor misli dalje, da grobišče splošno ni moglo biti veliko. Vrsta ženskih grobov deli ta del grobišča na dve neeaki polovici, kjer so pokopani moški, konjeniki in otroci. Avtor celo sodi, da bi med tema polovicama utegnile biti etnične ali plemenske razlike.

Čas trajanja grobišča postavlja avtor med 750. in 800. leto. Samo tu pokopano ljudstvo pa pripisuje mešanici domačega karpatskega prebivalstva, dalje mešanici slovanskih skupin in nomadov. Vendar pa prišteva avtor večino grobov nomadom, na osnovi nošnje orožja, načina pokopov in na osnovi vzhodnega tipa konjskih skeletov, ki so bili tu pokopani v konjeniških grobovih. Vzrok obstoja grobišča na tem mestu bi naj pa bila obramba pomembnega prehoda čez Donavo. V primeru, da je tu bilo le manjše grobišče, se avtor priključuje mnenju Eisnerja, ki sodi, da bi tu mogla biti avarska posadka, ki je varovala prehod čez Donavo. Vendar bi ta posadka ne imela samo vojaški, temveč tudi gospodarski pomen.

Antropološko gradivo je objavil Emanuel Vlček (Antropologický materiál zo Žitavskej Tône). Sklepi, ki jih je napravil avtor, se pa nanašajo le bolj na splošne ugotovitve, ker je gradivo zelo slabo ohranjeno. Tako je slaba ohranjenost gradiva vplivala tudi na rasno klasifikacijo skeletov. Ugotoviti je bilo mogoče, da so med skeleti zastopani prvenstveno evropski tipi, kakor so mediteranski, dinarski, nordijski in kromaujonidni. Od izvenevropskih tipov je bilo mogoče ugotoviti le en mongoloidni tip ter en skelet, ki je imel precejšnjo turanoidno primes. Vendar se, kakor pravi avtor, vidi heterogenost ljudstev v Žitavski Tóni, ki predstavlja proces asimilacije v avarskem etniku. Tako se je tukaj tuja, toda zelo heterogena invazija ljudstva vezala z ne manj različno podlago domačega prebivalstva ter tako ustvarila rasni konglomerat, ki je tipičen za ta čas na tem področju.

Rudolf Musil je raziskal favnistično osteološko gradivo (Osteologický materiál z pohrebiska v Žitavskej Tóni). Že glede na grobove konjenikov je največji odstotek osteološkega gradiva od konj, sledijo jim govedo in ovce. V manjšem številu so pa zastopane kokoši, psi in svinja.

O novo odkritem slovanskem žarnem grobišču v Stupavi poroča L'udmila Kraskovská (Slovanské popolnicové pohrebisko v Stupave). Grobišče je bilo odkrito leta 1953, vendar je bilo odkopanih doslej le devet žar. Mnoge so zelo fragmentirane. Nekatere so podobne praškemu tipu. Med njimi je pa tudi žara, ki po mnenju avtorice nima analogij v slovanskem gradivu, temveč je bolj podobna provincialno rimskim posodam. Štiri žare so bile tudi ornamentirane, vendar nobena ni ornamentirana z valovnico. V žarah in v grobovih ni bilo nobenega drugega gradiva. Avtorica datira nekropolo v šesto stoletje.

J. Korošec

Ethnographisch-archäologische Forschungen. Herausgegeben von H. Kothe und K. H. Otto. 1, 1953, str. 126. — 2, 1954, str. 232. — Deutscher Verlag der Wissenschaften, Berlin.

V uvodni besedi k novi seriji razprav poudarjata izdajatelja potrebo zgodovinsko primerjalnega vrednotenja etnografskega in arheološkega gradiva, saj je raziskovalni cilj obeh ved isti, ko gre za zgodovino gentilne družbe.

Prva knjiga prinaša šest razprav, ki povečini družijo etnografsko in arheološko problematiko. Pričenja jih K. H. Otto z načelno teoretičnim spisom Arheološke kulture in raziskavanje konkretne zgodovine plemen in ljudstev (1–27). Po uvodu o razmerju med arheologijo in zgodovino, v katerem sledi predvsem